

Genomlysning 2025–2026 Socialnämnden

Diarienummer: 2025.050 SN

Beställare: Kommunstyrelsen

Datum: 2025-06-04

Innehåll

1.	Sveriges mest effektiva kommun	1
1.1.	Socialnämndens genomlysning 2025–2026	1
2.	Socialnämndens effektivitet	2
2.1.	Ekonominyckeltal	2
2.1.1	Avdelning unga	3
2.1.2	Avdelning stöd och arbete	7
2.2.	Kvalitetsnyckeltal	11
2.2.1	Avdelning unga	11
2.2.2	Avdelning stöd och arbete	13
2.3.	Analys av socialnämndens effektivitet	14
2.3.1	Avdelning unga	14
2.3.2	Avdelning stöd och arbete	16
3.	Uppföljning av möjliga förflyttningar	18
3.1.	Effektiviseringsåtgärder på kort sikt	18
3.2.	Effektiviseringsåtgärder på lång sikt	18
3.3.	Effektiviseringsåtgärder som utreds	19
4.	Möjliga förflyttningar för ökad effektivitet 2025–2026	20
4.1.	Möjliga förflyttningar som ska undersökas av socialförvaltningen	20
4.2.	Möjliga förflyttningar som ska undersökas och som kräver kommunövergripande samordning	21

1. Sveriges mest effektiva kommun

Den offentliga sektorn i Sverige går mot en utmanade framtid med ett utökat behov av kommunal service samtidigt som resurserna kommer vara mindre. Om Alingsås kommun ska kunna garantera en hög välfärd och samtidigt kunna nå vision 2040 så behöver ett omställningsarbete genomföras. Av den anledningen har Alingsås ett övergripande mål – att bli Sveriges mest effektiva kommun.

Målet innebär att Alingsås ska ha en så hög kvalitet som möjligt utifrån kommunens förutsättningar.

För att Alingsås ska nå detta mål behöver kommunen ha bättre resultat än andra liknande kommuner och samtidigt ha kostnader som inte överstiger kommunens referenskostnad, det vill säga den kostnad verksamheter förväntas ha utifrån sina förutsättningar. Att infria detta mål åligger samtliga nämnder, bolag och verksamheter och berör samtliga områden som kommunen ansvarar för. En förutsättning för att det ska kunna infrias är ett aktivt arbete med metoder för ständiga förbättringar utifrån respektive grunduppdrag.

Hur arbetet framskrider med att bli Sveriges mest effektiva kommun, är något som kontinuerligt behöver analyseras. Socialnämndens främsta verktyg för detta är den årliga genomlysningen av nämndens verksamhet.

1.1. Socialnämndens genomlysning 2025–2026

Enligt Alingsås styrmodell ska kommunens nämnder årligen ta fram en genomlysning av sin verksamhet. I genomlysningen ska nämnderna analysera hur dess verksamheter bidrar till kommunens mål att bli Sveriges mest effektiva kommun. Nämnderna ska även se över organisation, gränsdragningar och om förvaltningens arbete kan genomföras på ett mer effektivt sätt. Det ska även genomföras ett arbete för att samordna resurser och roller på ett mer effektivt sätt i både kommunkoncernen som helhet, inom kommunen och mellan de olika nämnderna. Även samverkan med andra kommuner är något som bör undersökas i de fall det är lämpligt.

Inledningsvis presenteras nyckeltal som redogör för socialnämndens verksamheter, hur resultat har förändrats över tid eller hur socialnämndens resultat står sig i jämförelse med andra kommuner. Därefter följer en jämförelseanalys som visar hur socialnämnden bidrar till att uppnå det övergripande målet – att bli Sveriges mest effektiva kommun. Dokumentet avslutas med en sammanställning av nya förflyttningar som kan genomföras. Detta är den andra genomlysningen som socialnämnden genomför. Den föregående genomlysningen antogs den 11 juni, § 34, och resulterade i ett antal åtgärder som nu följs upp.

2. Socialnämndens effektivitet

Här presenteras de nyckeltal som är mest centrala för att bedöma socialnämndens effektivitet. De är indelade i två kategorier: Ekonomi och Kvalitet. Personalnyckeltal redovisas inom dessa kategorier på olika ställen i dokumentet, beroende på sammanhang och koppling till respektive verksamhetsområde.

I den mån det har varit möjligt jämförs Alingsås kommuns resultat med genomsnittet bland Sveriges kommuner och med de kommuner statistikdatabaserna som Kolada samt Ensolution anger som strukturellt liknar Alingsås. Jämförelsekommunernas värden är baserade på data från 2023 om inget annat anges. För diagram nedan med flertal jämförelsekommuner är staplar som avser Alingsås markerade med röd färg medans riksgenomsnittet är markerat med grön färg.

Vid den förra genomlysningen avgränsades arbetet till två verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsverksamhet, samt barn- och ungdomsvård. Dessa områden uppvisar fortsatt negativ kostnadsutveckling och arbetshypotesen kvarstår – att det finns ett förändringsutrymme inom verksamheterna. Därför kommer samma verksamheter att genomlysas även denna gång, med ett utökat antal nyckeltal. Vissa tidigare använda nyckeltal återkommer inte, antingen för att uppdaterade siffror ännu inte finns tillgängliga i Kolada, eller för att mer relevanta och beskrivande mått nu finns att tillgå.

Att följa upp samma verksamhetsområden över tid möjliggör en mer träffsäker analys av utvecklingen och effekten av tidigare beslut. Det skapar också bättre förutsättningar för lärande och långsiktig styrning.

2.1. Ekonominyckeltal

Detta avsnitt presenterar centrala nyckeltal kopplade till kostnader och resursanvändning inom avdelning unga samt avdelning stöd och arbete på socialförvaltningen. Dessa verksamheter ingår i individ- och familjeomsorgen (IFO). Under perioden 2022–2024 har nettokostnaden för individ- och familjeomsorgen ökat avsevärt, särskilt under de två senaste åren. Kostnaderna ökar samtidigt som befolkningstillväxten i kommunen varit begränsad.

Utvecklingen tyder på att kostnaderna ökar snabbare än vad som kan förklaras av strukturella faktorer, vilket motiverar en fördjupad analys av resursutnyttjandet. Enligt SKR:s ekonomirapport från maj 2025 påverkar det osäkra omvärldsläget och en ihållande lågkonjunktur kommunernas ekonomi negativt, bland annat genom ökade kostnader och ett fortsatt högt behov av anpassningar och prioriteringar för att nå ekonomisk balans.

Samtidigt kan samhällsförändringar och ändrade behov i befolkningen bidra till kostnadsökningen. Exempelvis kan ökad komplexitet i ärenden och behov av mer omfattande insatser inom individ- och familjeomsorgen leda till högre kostnader.

I det följande analyseras kostnadsnivåer och resultat i förhållande till både liknande kommuner och riket i stort, med fokus på kostnadsdrivande faktorer, volymutveckling och utfall.

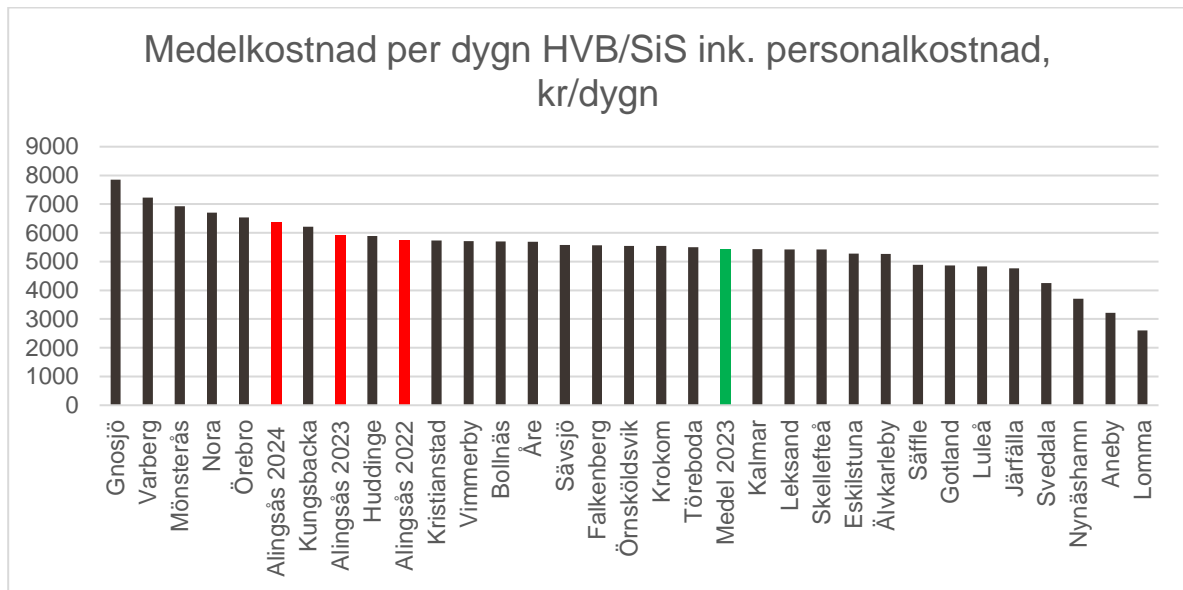
Nyckeltal	År 2022	År 2023	År 2024
Nettokostnad individ- och familjeomsorg, tkr	169	188	211
Befolkningsförändring i antal invånare sedan föregående år, (%)	0,8	0,4	0,8

2.1.1 Avdelning unga

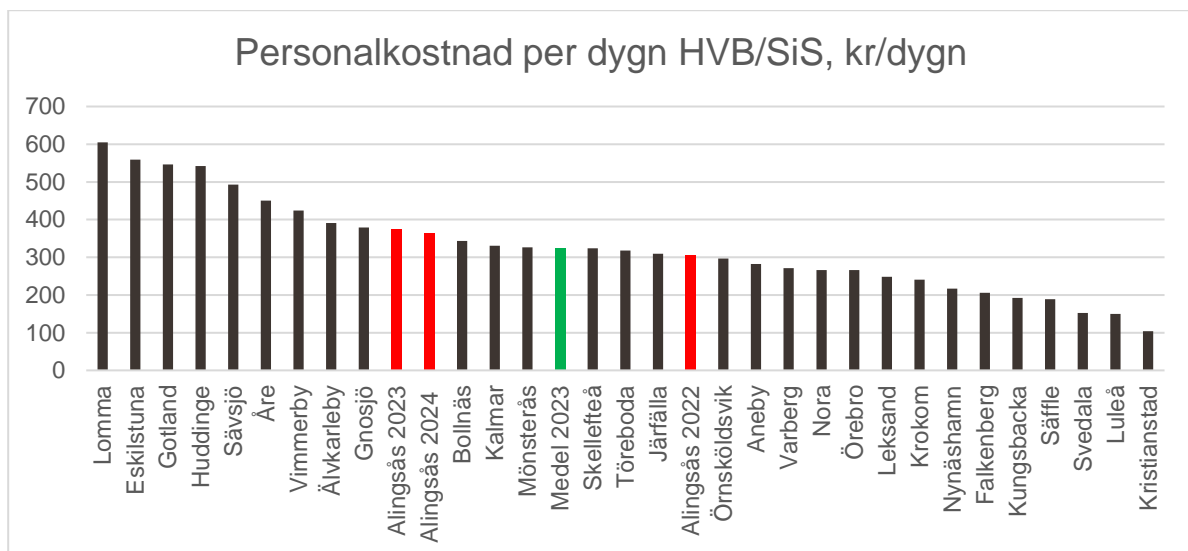
Den här delen fokuserar på nyckeltal som rör socialförvaltningens insatser för barn och unga i Alingsås kommun. Särskild uppmärksamhet riktas mot kostnadsnivåer för olika former av vård, såsom HVB/SiS-placeringar, familjehemsvård och öppna insatser. Genom att jämföra kostnader med andra kommuner och rikssnittet belyses både strukturella skillnader och möjliga effektiviseringsområden.

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommun- genomsnitt 2024
Nettokostnad barn och ungdomsvård, kr/inv.	2 829	2 294	2 785

Nettokostnaden för Alingsås ökade med 20 procent under 2023. Trots detta låg kommunen sammantaget väl till i jämförelse med riksgenomsnittet och var i nivå med strukturellt liknande kommuner. Under 2024 har kostnadsutvecklingen fortsatt uppåt, med en ökning på 15 procent, vilket innebär att Alingsås nu ligger över både rikssnittet och genomsnittet för liknande kommuner. Ökade kostnader kopplade till HVB/SiS-placeringar bedöms vara en bidragande orsak.

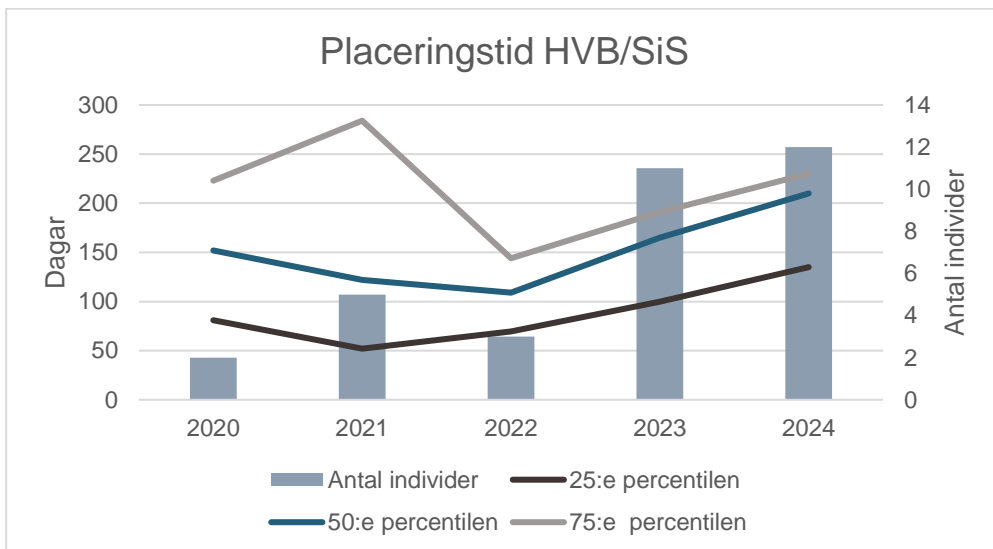
Alingsås kommun ligger över genomsnittet för medelkostnad per dygn avseende HVB/SiS-placeringar inom avdelningen för barn och unga. I detta nyckeltal ingår även personalkostnader. Under 2024 har Alingsås en dygnskostnad som är 929 kronor högre än medelvärdet för 2023. Totalt hade kommunen 3 751 vård dygn inom HVB/SiS under året, vilket innebär att förvaltningen har betalat i genomsnitt cirka 3,5 miljoner kronor mer än genomsnittskommunen.

Trots att Alingsås har högre personalkostnader för HVB/SiS-placeringar än genomsnittet, uppvisar vi även en hög totalkostnad för denna placeringsform. När vi granskar de 8 kommuner med högst personalkostnader, visar det sig att deras totalkostnader för HVB/SiS-placeringar är lägre än genomsnittet.

Av de 3,5 miljoner kronor som Alingsås betalar mer än genomsnittskommunen för placeringsformen, utgör dock endast cirka 150 000 kronor personalkostnader. Detta indikerar att det finns ytterligare förklaringar till höga kostnader, utöver personal.

Det är dock viktigt att understryka att Alingsås kommun inte står passiv inför utvecklingen. Under 2025 har förvaltningen testat effekten av en placeringskoordinator genom en kortare anställning. Det har gett bättre kontroll över uppföljning och behovsmatchning. Som en del av kommande effektiviseringsåtgärder planeras nu en permanent funktion. Under slutet av 2025 eller under 2026 kommer även verktyget PRIIS (GR:s gemensamma utförraster) att börja användas för att följa upp placeringskostnader och identifiera avvikelser.

Diagrammet ovan visar hur placeringstiderna har utvecklats över åren. En punktmätning har genomförts den 30 april varje år från 2020 till 2024. Staplar representerar antal individer och linjer representerar placeringstid där 25:e percentilen motsvarar medelvärde av kortvariga placeringar, 50:e percentilen motsvarar medelvärdet av placeringstiden och 75:e percentilen medelvärdet av de placeringar som är längst. Det framgår en tydlig förändring, individer stannar längre inom vårdformen samtidigt som antalet placeringar ökar. Under 2025 syns dock en viss vändning. Fram till maj har inget nytt inflöde till HVB/SiS skett och flera långvariga placeringar har avslutats. Det tyder på att den tidigare trenden med ökande volym och placeringstid delvis brutits. Dessutom visar tabellen nedan att, när kostnaden slås ut på hela befolkningen i åldern 0–20 år, ligger Alingsås fortsatt lågt jämfört med både genomsnittet för liknande kommuner och riket som helhet.

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommungenomsnitt 2024
Kostnad HVB för barn och unga kr/inv. 0–20 år	2 801	3 481	3 992

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommun- genomsnitt 2024
Kostnad familjehemsvård barn och unga, kr/inv.	1 372	854	1 239
Antal barn och unga 0–20 år som har varit placerade på familjehem någon gång under året	73 (2023)	56 (2023)	66 (2023)
Barn och unga 0-20 år som har varit placerade på HVB eller familjehem någon gång under året, antal/1000 inv.	8,7 (2023)	8	11,8
Medelkostnad per familjehemsdygn exkl. personal, kr/dygn	720	(1 173 kr/dygn år 2023)	(859 kr/dygn år 2023)
Medelkostnad för personal per familjehemsdygn, kr/dygn	638	(237 kr/dygn år 2023)	(315 kr/dygn år 2023)
Kostnad öppna insatser barn och unga, kr/inv.	745	790	794

Ett vanligt sätt att minska kostnader för HVB- och SiS-placeringar är att i stället möta behoven genom familjehemsvård. I Alingsås kommun är dock kostnadsnivåerna höga även inom denna vårdform. Förvaltningens kostnader för familjehemsplaceringar ligger över både rikssnittet och genomsnittet för jämförbara kommuner, sett till såväl medelkostnad per dygn som kostnad per invånare.

Under 2024 uppgick den genomsnittliga dygnskostnaden för familjehemsplaceringar inklusive personalkostnader i Alingsås till 1 358 kronor, vilket är 184 kronor högre än kommungenomsnittet på 1 174 kronor per dygn. Totalt uppgick antalet vårddygn inom interna familjehem till 15 030 stycken, vilket innebär att Alingsås betalade cirka 2,8 miljoner kronor mer än genomsnittskommunen för denna vårdform (exklusive konsulentstödda familjehem).

Något som driver kostnaden i Alingsås är volymen av placeringar. År 2023 hade kommunen 73 barn och unga (0–20 år) placerade i familjehem – 30 procent fler än snittet för liknande kommuner (56 placerade) och fler än flera kommuner med jämförbar eller större befolkning, som Partille (45), Värnamo (46) och Piteå (52). När vi relaterar till befolkningsmängden i åldersgruppen 0–20 år hade Alingsås 8,7 placeringar per 1 000 invånare, vilket är högre än snittet för liknande kommuner (8,0), men lägre än rikssnittet (11,8). Det innebär att Alingsås sticker ut både i absoluta tal och i antal placeringar per invånare, sett till sin jämförelsegrupp.

Eftersom vi särskiljer personalkostnader från övriga familjehemskostnader blir skillnaderna ännu tydligare. Under 2024 låg personalkostnaden i Alingsås på 638 kronor per dygn, jämfört med 315 kronor per dygn i genomsnitt. Det innebär att Alingsås lägger mer än dubbelt så mycket på personal kopplat till familjehemsvård. Personalkostnaderna utgör cirka 47 procent av den totala dygnskostnaden. Den totala överskjutande personalkostnaden jämfört med genomsnittskommunen uppgår till cirka 4,9 miljoner kronor, baserat på årets vårddygn.

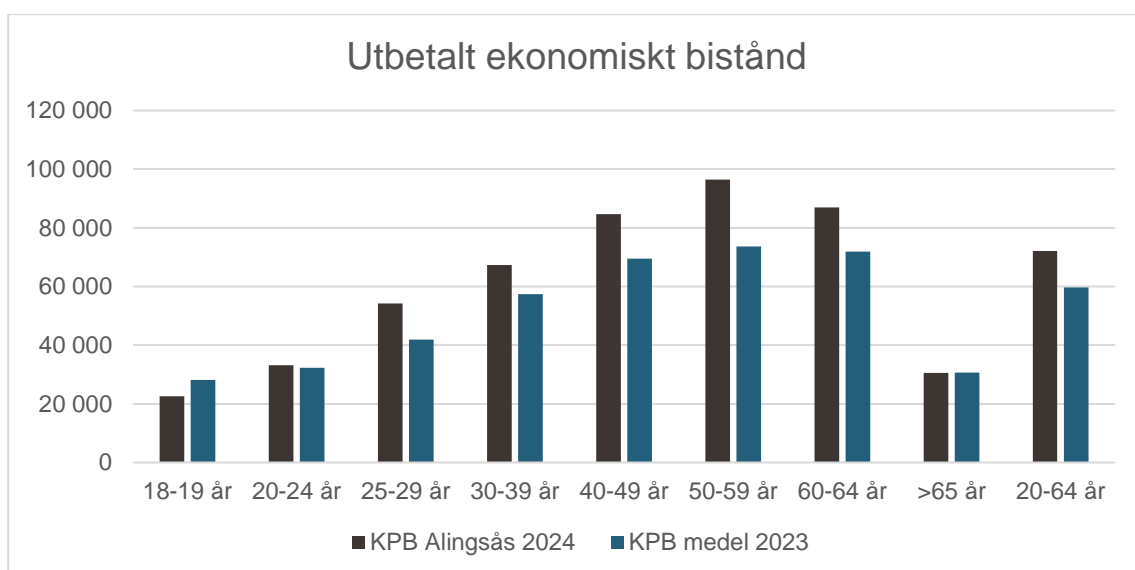
Personal inom familjehemsvården har en hög grad av erfarenhet. Detta stärker kvaliteten i både bedömningar och uppföljning, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för mer träffsäkra och långsiktigt hållbara placeringar. Ett konkret resultat är att antalet sammanbrott i familjehemsplaceringar har minskat kontinuerligt under perioden 2023–2025. När färre placeringar avbryts i förtid blir vårdinsatserna ofta mer långvariga, vilket innebär fler vårddygn per individ och kan därmed vara en bidragande orsak till Alingsås högre totalkostnader inom familjehemsvård.

En viktig kompletterande insats för att minska antalet placeringar och därmed kostnader är öppna insatser. Här visar siffrorna att Alingsås satsar mindre resurser än både riket och jämförbara kommuner, vilket kan försvaga möjligheten att arbeta förebyggande och undvika placeringar.

2.1.2 Avdelning stöd och arbete

Avdelningen arbetar med det kommunövergripande målet att förbättra effektiviteten inom ekonomiskt bistånd.

Effektivitetsindex från Kolada gällande ekonomiskt bistånd är baserat på två delar. Kvalitetsindex, som redovisas i kap. 2.2. samt resursindex som är baserat på en strukturjusterad nettokostnad (kr/invånare). Gällande strukturjusterad nettokostnad ligger Alingsås bra till i jämförelse med andra kommuner, men bryter vi ner kostnaden per hushåll eller brukare ser vi andra siffror.

KPB, eller kostnad per brukare, representerar den totala kostnaden per brukare. Under perioden 2023–2024 ligger Alingsås över det nationella genomsnittet för 2023.

För individer mellan 20 och 64 år uppgår kostnaden i Alingsås 2024 till 72 155 kronor. Detta innebär en kostnad som överstiger genomsnittet för kommunerna med 12 519 kronor per brukare, vilket motsvarar 21 procent.

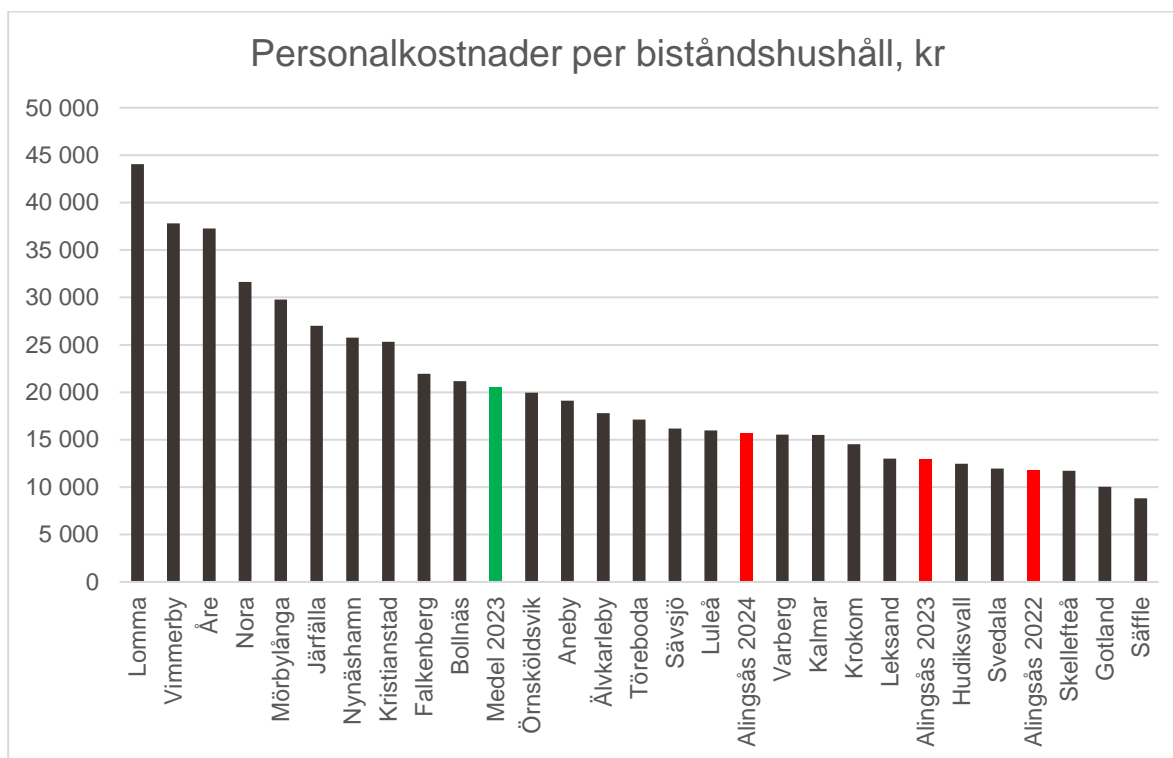
Trots att kommunen under 2024 ligger 21 procent över rikssnittet i försörjningsstöd, är det viktigt att beakta det bredare ekonomiska läget. Riksnormen för försörjningsstöd har höjts med närmare 9 procent både 2023 och 2024, vilket speglar ett generellt ökat kostnadsläge i samhället. Samtidigt har den höga inflationen under perioden inneburit att många hushåll har fått en pressad privatekonomi, vilket kan ha bidragit till ett ökat behov av stöd. Det är därför rimligt att anta att delar av kostnadsökningen även speglar en generell samhällstrend snarare än enbart lokala faktorer.

I tabellen nedan ser vi även en tydlig trend: mellan 2022 och 2024 har Alingsås kommun ökat sin KPB för utbetalt ekonomiskt bistånd med 17 207 kronor, vilket motsvarar en ökning med 31 procent. Detta ska jämföras med riksnormens ökning på 17,3 procent under samma period, vilket innebär att andra faktorer såsom längre biståndstider och större utbetalningar per hushåll sannolikt också har bidragit till kostnadsökningen.

Samtidigt är det viktigt att notera att Alingsås, trots ökade kostnader per brukare, inte har ett onormalt stort antal biståndshushåll i relation till befolkning eller strukturella förutsättningar. Kommunen ligger under den referensnivå som fastställts i modellen för strukturjusterad kostnad, vilket tyder på att volymen hushåll i sig inte är överdriven. Detta är en viktig distinktion, eftersom det pekar på att den ekonomiska utmaningen snarare handlar om storleken på utbetalningarna, längden på biståndsperioderna och inte ett generellt högt inflöde av nya hushåll.

Nyckeltal	År 2022	År 2023	År 2024
Utbetalt ekonomiskt bistånd, KPB, 20–64 år	54 948	67 371	72 155

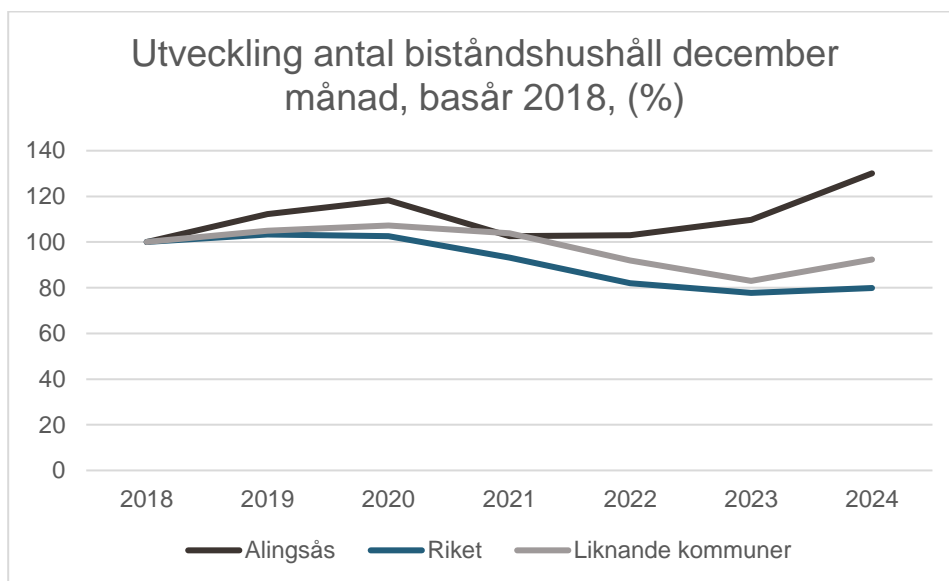
Det nationella snittet för KPB 2023 låg på 59 636 kr.

Personalkostnader per biståndshushåll ligger under genomsnittet. För 2024 är kostnaden cirka 24 procent lägre än snittet för 2023.

Låga personalkostnader kan innebära en begränsad tillgång till handläggaresurser, vilket i sin tur kan påverka möjligheterna att arbeta aktivt och förebyggande med klienter som befinner sig i långvarigt bistånd. Otillräckliga personalresurser kan försvåra individuella bedömningar, uppföljningar och samordning med andra insatser, vilket är avgörande för att stödja klienter mot självförsörjning. Det kan även påverka kvaliteten i biståndsbedömningen och leda till mindre noggrann prövning, vilket i vissa fall kan resultera i högre utbetalningar än vad som annars skulle varit fallet. Flera processer i handläggningen har dock automatiserats via robotisering, vilket kan vara del av förklaringen till låga personalkostnader.

Under 2025 har personalstyrkan inom avdelningen markant stärkts upp genom en budgetsatsning inom ramen för Alingsåsmodellen Framsteget med starkt fokus på arbetsmarknad, sysselsättning och självförsörjning. Vilket förväntas bidra till en förbättrad kvalitet i handläggningen och ett mer effektivt arbete med att stötta klienter mot självförsörjning och lägre kostnader för kommunen på sikt.

Kostnadsutveckling för ekonomiskt bistånd drivs främst av uppräknings av riksnorm, hyror och inflation, faktorer som påverkar alla kommuner. Samtidigt som Alingsås inte avviker nämnvärt från riket eller jämförbara kommuner vad gäller antalet biståndshushåll i relation till befolkningen, är utvecklingen över tid desto mer oroande. Medan jämförelsekommunerna minskat sina biståndsvolymer med 8–20 procent mellan 2018 och 2024, har Alingsås ökat med 30 procent. Denna ökning påverkar inte bara kostnadsnivåerna, utan innebär också att behovet av stöd och handläggning inom verksamheten har ökat i takt med antalet biståndsmottagare.

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommun- gemensnitt 2024
Nettokostnad arbetsmarknadsåtgärder, kr/inv.	304	(403 kr/inv. år 2023)	607
Resultat vid avslut i kommunens arbetsmarknadsverksamhet, deltagare som börjat arbeta eller studera, andel (%)	14	62	35

Likt tidigare genomlysning granskas även kommunala arbetsmarknadsåtgärder, då dessa är ett av kommunens viktigaste verktyg för att påverka flödet inom ekonomiskt bistånd. Alingsås har ökat nettokostnaden för arbetsmarknadsåtgärder med 25 procent mellan 2023 och 2024. Samtidigt har andelen deltagare som går vidare till arbete eller studier minskat, från 33 procent år 2022 till 20 procent år 2023 och 14 procent år 2024, trots de ökade resurserna.

En tydlig förändring under perioden 2023–2024 är att en växande andel av deltagarna i arbetsmarknadsverksamheten kommer från ACTivera, en förrehabiliterande insats för personer med omfattande stödbehov och som står långt från arbetsmarknaden. Av de fem deltagande kommunerna inom samordningsförbundet Insjöriket har Alingsås högst måluppfyllelse i förhållande till fördelningstal och står därmed för en större del av det totala deltagandet. Därtill tar arbetsmarknadsenheten i Alingsås emot fler individer med långvarigt ekonomiskt bistånd, vilka ofta har liknande komplex problematik.

Denna utveckling påverkar utfallet i verksamhetsstatistiken. Andelen som går vidare till arbete eller studier påverkas negativt av att målgruppen i ökande grad består av individer med längre avstånd till arbetsmarknaden. Trots låg genomströmning skapar ACTivera ett värdefullt första steg för deltagarna genom att bryta isolering och öka aktivitetsförmåga. Det är därför centralt att resultatmått tolkas i ljuset av målgruppens sammansättning.

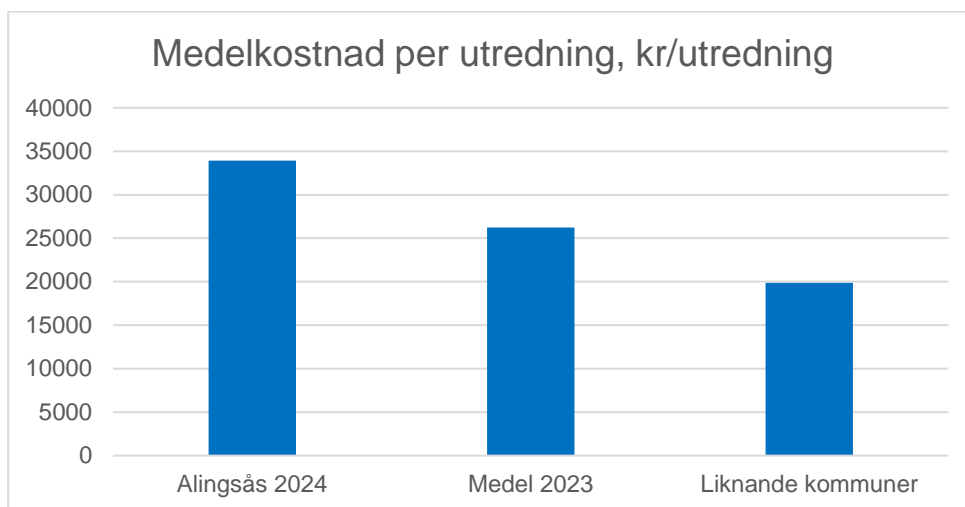
Kommunen fortsatt betydligt lägre resurser på arbetsmarknadsverksamhet än både jämförbara kommuner och riksgenomsnittet, trots den satsningen som gjordes 2025 enligt Alingsåsmodellen Framsteget.

2.2. Kvalitetsnyckeltal

Den här delen belyser nyckeltal som speglar kvaliteten i socialförvaltningens arbete. Fokus ligger på viktiga områden som kvaliteten i utredningsarbetet för avdelning unga, tillgången till öppna insatser och handläggarnas kompetensnivå. Även nyckeltal kopplade till ekonomiskt bistånd ingår, såsom andelen personer som klarar sig utan fortsatt stöd efter avslutat bistånd samt långvarigt bistånd.

2.2.1 Avdelning unga

Nyckeltal kopplade till utredningar har placerats under kvalitetsområdet. Detta motiveras av utredningarnas centrala roll i att säkerställa en korrekt bedömning av barns behov samt som grund för rättssäkra och välgrundade beslut. Kvaliteten i utredningsarbetet har en direkt påverkan på individens livssituation och är därför en väsentlig indikator på verksamhetens kvalitet.

Medelkostnad per utredning för avdelning unga visar att Alingsås ligger över genomsnittet. Medelkostnaden per utredning för Alingsås under 2024 var 33 933 kronor, medan snittet för 2023 uppgick till 26 239 kronor. Detta innebär att Alingsås har en utredningskostnad som är 29 procent högre än genomsnittet. Antal pågående utredningar 2024 var 2 249 st., vilket innebär att Alingsås kostar i snitt ca 17,3 miljoner kronor mer än genomsnittet för utredningar.

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommun-genomsnitt 2024
Invånare 0–20 år som var föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser, andel (%)	(1,1 år 2023)	(1,4 år 2023)	(1,8 år 2023)
Handläggare med socionomutbildning och minst ett års erfarenhet av barnutredningar, andel (%)	78,4	85,8	81,5
Utredningstid i antal dagar från påbörjad utredning till avslutad utredning inom barn och ungdom 0–20 år, medelvärde	102	96	99

Eftersom öppna insatser i många fall är det mest kostnadseffektiva alternativet till placeringar, som innebär betydligt högre kostnader, är det angeläget att utvärdera verksamheten. Det är även främst genom öppenvården som socialtjänsten kan arbeta mer förebyggande och tillgängligt, vilket är i linje med intentionerna i den nya socialtjänstlagen. Andelen invånare i Alingsås som varit föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser var fortsatt låg under 2023 och uppgick till 1,1 procent. Detta kan jämföras med 1,4 procent i liknande kommuner och 1,8 procent i kommungenomsnittet samma år. Att öka andelen öppna insatser var en prioriterad effektiviseringsåtgärd under 2024 och förväntas ge ett positivt genomslag i årets resultat. Vi ser också via tabellen ovan att Alingsås har längre utredningstid än genomsnittet samt färre handläggare med längre erfarenhet vilket är en faktor som påverkar effektiviteten.

2.2.2 Avdelning stöd och arbete

Nyckeltal	Alingsås 2024	Liknande kommuner 2024	Kommun- genomsnitt 2024
Ej återaktualiserade vuxna personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd, andel (%)	86	81	79
Handläggare inom ekonomiskt bistånd som har socionomexamen, andel (%)	40	48	65
Långvarigt ekonomiskt bistånd 10–12 mån, andel (%)	43	39	34

Kvalitetsindex för ekonomiskt bistånd består av två delar. Den första avser vuxna personer som inte har återaktualiserats med försörjningsstöd ett år efter avslutat stöd. Här presterar Alingsås bättre än både jämförelsekommuner och riksgenomsnitt.

Den andra delen avser andelen med långvarigt bistånd, där Alingsås har en högre andel än både liknande kommuner och riket. Det pekar på en tudelad situation. Vissa individer lämnar bistånd med goda resultat, medan andra, större andelen klienter, fastnar längre tid i försörjningssystemet. En bidragande faktor till detta är att få personer avslutas från bistånd, vilket gör att gruppen växer successivt över tid.

Det kan tyda på att kommunen lyckas väl med personer som står nära arbetsmarknaden, men har större svårigheter att stötta individer med mer komplex problematik. Ser vi till antal handläggare med socionomexamen, ligger vi under snittet för liknande kommuner och riket. Denna låga andel kan påverka kvaliteten i handläggningen, särskilt i komplexa ärenden där djupgående kunskaper i socialt arbete och juridik är avgörande.

Nyckeltal	År 2022	År 2023	År 2024
Antal hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd	142	173	207

Utvecklingen under perioden 2022–2024, med en ökning på cirka 46 procent av hushåll med långvarigt bistånd, understryker behovet av förstärkta insatser för målgruppen med mer komplexa behov samt ett fortsatt fokus på kompetensförsörjning inom socialtjänsten.

Ett led i detta är införandet av arbetsmodellen Framsteget, som syftar till att stärka stödet till individer med ekonomiskt bistånd genom en tydligare samverkan mellan kommunens verksamheter, föreningsliv och näringsliv. Inriktningen är att öka graden av självförsörjning.

2.3. Analys av socialnämndens effektivitet

SKR:s ekonomirapport våren 2025 konstaterar att kommunernas ekonomiska läge fortsatt är ansträngt trots att inflationen förväntas mattas av. Velfärdsbehoven växer, även inom socialtjänstens område och kommuner kan tvingas prioritera insatser mer noggrant. Samtidigt ökar trycket på att effektivisera verksamheter utan att kvaliteten försämras. Dessa strukturella utmaningar syns också i Alingsås, där kostnaderna inom individ- och familjeomsorgen ökat snabbare än befolkningsutvecklingen och tydligt över riksnormens nivå. Detta analysavsnitt fokuserar därför inte bara på kostnadsutvecklingen i sig, utan också på vilka faktorer som driver den.

2.3.1 Avdelning unga

Alingsås kommun har en väsentligt högre medelkostnad per dygn för placeringar inom HVB och SiS för avdelningen barn och unga jämfört med rikssnittet. För år 2023 uppgick kommunens genomsnittliga dygnskostnad till 929 kr mer än det nationella medelvärdet. Givet att kommunen under 2024 hade totalt 3 751 vård dygn inom dessa placeringsformer, innebär detta en merkostnad om cirka 3,5 miljoner kronor jämfört med om placeringarna hade skett till genomsnittlig kostnad.

Eftersom nyckeltalet inkluderar personalkostnader kan en möjlig förklaring till den höga kostnaden vara en högre bemanningsnivå eller personal med högre lönekostnader än genomsnittet. Lönenivåerna i Alingsås är dock inte högre än i närområdets kommuner, även om de generellt är lägre än i storstadskommuner där kostnadsläget är ett annat. En annan bidragande faktor är att kommunen i viss utsträckning använder sig av konsulter, vilket också driver upp personalkostnaderna. Det kan också indikera att kommunen i större utsträckning väljer HVB- eller SiS-placeringar med särskilt hög vårdnivå eller specialinriktning, vilket i sin tur påverkar kostnadsnivån. Jämförelser med andra kommuner visar att personalkostnad inte ensamt kan förklara skillnaden. Alingsås ligger över snittet i personalkostnader för HVB/SiS-placeringar och har även en hög total kostnad för placeringsformen.

De åtta kommuner med högst personalkostnader för HVB/SiS-placeringar har samtidigt en total kostnad som är lägre än genomsnittet, vilket kan tyda på att andra faktorer påverkar kostnadsbilden i Alingsås. Därtill spelar faktorer som ramavtal, upphandlingsrutiner och graden av aktiv prisförhandling en betydande roll för medelkostnaden. En högre kostnad kan därmed också tyda på att kommunen i mindre utsträckning nyttjar upphandlade leverantörer med lägre priser, eller att avtal med högre kostnader används i större omfattning. I vissa ärenden där barn och unga har omfattande stödbehov har det även uppmärksammats gränsdragningsfrågor mellan socialförvaltningen och vård- och omsorgsförvaltningen, vilket kan påverka ansvarsfördelning och resursanvändning samt kvalitén på insatsen för den enskilde. Detta behöver utredas tillsammans med andra berörda aktörer.

Även för familjehemsplaceringar ligger Alingsås över rikssnittet. Medelkostnaden per familjehemsdygn för barn och unga uppgick under 2024 till 1 358 kr, vilket är 184 kr mer än genomsnittet (1 174 kr). En djupare analys av kostnadsstrukturen visar att personalkostnaden är en tydligt drivande faktor. För 2024 låg personalkostnaden i Alingsås på 638 kr per dygn, att jämföra med rikssnittets 315 kr.

Det innebär att kommunen lägger mer än dubbelt så mycket som en genomsnittlig kommun på personal kopplat till familjehemsvård. Detta indikerar en hög grad av stöd kring placeringarna, vilket kan vara motiverat utifrån behov men bör utvärderas utifrån kostnadseffektivitet och resultat. Till skillnad från många kommuner, där höga kostnader för HVB ofta vägs upp av lägre kostnader för familjehemsvård, ligger Alingsås på en förhållandevis hög nivå inom båda kategorierna. Detta förstärker behovet av en samlad översyn av placeringsmönster, stödinsatser och resursfördelning för att säkerställa att insatserna är ändamålsenliga, hållbara och kostnadseffektiva över tid.

En ytterligare indikator på ett generellt högt kostnadsläge är kommunens medelkostnad per utredning inom individ- och familjeomsorgen för barn och unga. Under 2024 låg Alingsås utredningskostnad på 33 933 kr, vilket är 29 procent högre än rikssnittet för 2023, som låg på 26 239 kr. Detta förstärker bilden av att kommunen generellt har en högre kostnadsnivå inom området, vilket kan bero på omfattningen av utredningsarbetet, hög ärendekomplexitet eller resursfördelningen, samt organisatoriska strukturer och arbetssätt.

Utöver rena kostnadsjämförelser visar verksamhetsstatistiken på flera trender som kan påverka resursbehovet framåt. En tydlig förändring över tid är att antalet placeringar inom HVB och SiS har ökat samtidigt som placeringstiderna blivit längre. Detta innebär att fler barn stannar längre i vård utanför hemmet, vilket både ökar den totala vårdvolymen och kostnaderna. Det kan också tyda på att insatser inte sätts in tillräckligt tidigt för att förebygga behovet av placering, eller att återfallsfrekvensen är hög.

En möjlig bakomliggande faktor är den låga andelen barn och unga som nås av biståndsbedömda öppna insatser i Alingsås. Andelen uppgick 2023 till 1,1 procent, vilket kan jämföras med 1,4 procent i liknande kommuner och 1,8 procent i riket. Givet att öppenvård i många fall utgör ett mer kostnadseffektivt alternativ till placeringar är detta ett viktigt utvecklingsområde, som stärkts 2024. En stark och tillgänglig öppenvård är central i det förebyggande arbetet, vilket ligger i linje med intentionerna i den nya socialtjänstlagen.

Ytterligare ett område av betydelse är kompetens och genomförandekapacitet i utredningsarbetet. Alingsås har färre handläggare med minst ett års erfarenhet (78,4 procent) jämfört med liknande kommuner (85,8 procent) och riket (81,5 procent), samtidigt som utredningstiderna är längre (102 dagar jämfört med 96 i snitt). Detta kan påverka såväl rättssäkerhet som träffsäkerhet i bedömningar, och i förlängningen leda till mer kostsamma beslut eller bristande uppföljning av behov.

Att kommunen 2025 till del har stoppat inflödet till HVB/SiS och avslutat flera långvariga placeringar samt påbörjat arbete med PRIIS och placeringskoordinator är viktiga steg. Dessa funktioner bidrar till mer strategisk styrning av placeringar och ger också bättre underlag för prisförhandling och uppföljning av utförarnivå.

Sammantaget tyder analysen på att Alingsås har en hög kostnadsnivå inom avdelning unga, där flera faktorer samverkar och förstärker varandra: höga placeringstider och volymer ökar vårdtyngden medan lågt nyttjande av öppna insatser, höga personalkostnader och långa utredningstider tyder på att nuvarande arbetssätt inte fullt ut dämpar vårdbehov eller kostnader. Detta pekar på ett behov av att se över arbetssätt, resursfördelning och styrning inom området för att säkerställa att insatserna ger så stor nytta som möjligt för målgruppen, samtidigt som skattemedlen används på ett mer hållbart sätt.

2.3.2 Avdelning stöd och arbete

Avdelning stöd och arbete arbetar aktivt med det kommunövergripande målet att förbättra effektiviteten inom ekonomiskt bistånd. Effektivitetsindex för ekonomiskt bistånd enligt Kolada bygger på två delar: kvalitetsindex och resursindex. Inom resursindex, som utgår från strukturerad nettokostnad per invånare, ligger Alingsås i nivå eller bättre än jämförbara kommuner, vilket tyder på en god kostnadskontroll på aggregerad nivå.

Det är också värt att notera att antalet hushåll med ekonomiskt bistånd i Alingsås är relativt lågt, vilket innebär att enskilda ärenden kan få ett större genomslag i statistiken.

När kostnaderna bryts ner till kostnad per hushåll eller brukare, visar sig en mer komplex bild. Kostnaden per brukare (KPB) för utbetalt ekonomiskt bistånd har ökat kontinuerligt mellan 2022 och 2024. Ökningen motsvarar 31 procent, medan riksnormen bara ökat ca. 17 procent. Detta tyder på att ökningen inte enbart är inflationsdriven. År 2024 låg Alingsås på 72 155 kr per brukare i åldern 20–64 år, vilket är avsevärt högre än det nationella snittet för 2023 (59 636 kr), motsvarande en skillnad på cirka 21 procent. Alingsås har ett växande antal hushåll som mottar större och/eller längre biståndsinsatser än tidigare, vilket kan kopplas till den högre andelen hushåll med långvarigt bistånd.

Samtidigt ligger personalkostnaden per biståndshushåll under rikssnittet med cirka 24 procent, vilket indikerar att det inte är administration eller handläggningsresurser som driver kostnadsökningen, utan snarare själva utbetalningarna. Kommuner med låg personalkostnad men god effekt uppnår detta ofta genom digitalisering, god struktur och tydliga flöden. Alingsås har under flera år haft relativt låg personaltäthet inom ekonomiskt bistånd, vilket kan ha försvårat arbetet med hushåll med mer komplex problematik.

Inför 2025 har därför personalstyrkan förstärkts både inom försörjningsstödet och arbetsmarknadsenheten, en satsning som utgör en central del av den nya arbetsmodellen Framsteget. Förstärkningen syftar till att förbättra förutsättningarna för att möta målgruppen med mer sammansatt problematik, samtidigt som den adresserar tidigare svaga resultat inom arbetsmarknadsverksamheten, där Alingsås haft betydligt lägre utflöde till arbete eller studier jämfört med riket.

Framsteget innebär en mer samordnad och resursförstärkt arbetsmodell där ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsenhet, hälsoaktörer och externa parter såsom föreningsliv och näringsliv samverkar för att öka graden av självförsörjning och skapa mer meningsfulla sysselsättningar. Ett konkret exempel är det nyinrättade naturvårdslaget. Då målgruppen ofta har längre etableringsprocesser förväntas effekterna bli synliga först på längre sikt.

Mot bakgrund av att det statliga aktivitetskravet är under införande blir detta arbete särskilt angeläget. Kravet innebär att individer förväntas delta i insatser för att fortsatt vara berättigade till försörjningsstöd. Det ställer ökade krav på kommunens kapacitet att erbjuda ändamålsenliga och tillgängliga åtgärder, vilket gör etableringen av strukturer som Framsteget än mer betydelsefull.

Sett till kvalitet visar Alingsås goda resultat inom vissa delar. Andelen ej återaktualiserade vuxna efter avslutat försörjningsstöd är högre än både snittet för liknande kommuner och riket, vilket tyder på ett effektivt arbete med att få personer att nå självförsörjning. Samtidigt avslutas få individer och andelen hushåll med långvarigt bistånd (10–12 månader) är högre än genomsnittet för 2023, vilket pekar på en tudelad situation där vissa individer lämnar bistånd med goda resultat medan andra blir kvar längre med ekonomiskt bistånd.

Alingsås kommun står inför flera utmaningar inom området ekonomiskt bistånd. Trots god kostnadskontroll på totalnivå och positiva resultat i form av låg återaktualisering, drivs kostnaderna per hushåll upp av en ökande andel långvariga biståndstagare och större utbetalningar per hushåll.

Samtidigt har kommunen haft lägre personaltäthet och färre socionomer än jämförbara kommuner, vilket kan ha begränsat möjligheten att arbeta förebyggande och effektivt. Resultaten inom arbetsmarknadsåtgärder är svaga, vilket delvis kan förklaras av målgruppens sammansättning, men signalerar också ett behov av att stärka arbetet med att föra fler individer mot självförsörjning.

3. Uppföljning av möjliga förflyttningar

Här presenteras en uppföljning av de möjliga förflyttningar som beslutades i socialnämndens genomlysning 2024.

3.1. Effektiviseringsåtgärder på kort sikt

Åtgärd	Beskrivning	Möjlig effektivisering	Uppföljning
Lots/utökat stöd	Hjälpa individer till rätt ersättningsform genom utredning och stöd	3,0 mnkr per år	Förvaltningen har stärkt arbetet med att identifiera rätt ersättningsform för individer i långvarigt bistånd. En koordinator har anställts. Hittills har två personer kunnat avslutas, varav en till Försäkringskassan. Ett antal ärenden är igång och bedömd effektiviseringspotential är fortfarande realistisk.
Screening	Implementering av modell/bedömningsverktyg för att identifiera risk, behov och mottaglighet	1,6 mnkr per år	Screening har implementerats och inflödet har minskat. Åtgärden bidrar till bättre bedömning och skapar långsiktig effektivitet i arbetet.

3.2. Effektiviseringsåtgärder på lång sikt

Åtgärd	Beskrivning	Möjlig effektivisering	Uppföljning
Robotisering	Robotisera fler arbetsmoment	0,6 mnkr per år	Flera processer har automatiserats, vilket minskar manuellt arbete och skapar ett mer effektivt och strukturerat inflöde.
Utveckla öppna insatser	Anpassa de öppna insatserna för att möta behoven på	1,4 mnkr per år	Förvaltningen har breddat öppna insatser för att bättre möta behov på hemmaplan.

	hemmaplan i syfte att undvika externa vårdinsatser.		Det har minskat behovet av köpt vård och lett till fler lokala lösningar.
--	---	--	---

3.3. Effektiviseringsåtgärder som utreds

Åtgärd	Beskrivning	Möjlig effektivisering	Uppföljning
AI	AI-stöd i utredningar, minskar handpåläggning i dokumentationen under utredningsarbetet	1,0 mnkr per år	Frågan om AI-stöd i utredningsarbetet drivs regionalt av GR och SKR. Kommunens centrala IT-funktion följer utvecklingen och bevakar teknikens möjligheter. Det är en aktuell fråga med potential att effektivisera handläggning på sikt.
Använda kommunorganisationen i arbetsmarknadsverksamhet	Skala upp volymen av arbetstränings- och praktikplatser i ordinarie kommunal verksamhet	1,0 mnkr per år per år, ackumuleras	Ytterligare insatser krävs, det finns stor potential och om det ska finnas förutsättningar för aktivitetskravet behöver volymen skalas upp.

4. Möjliga förflyttningar för ökad effektivitet 2025–2026

Baserat på analysen och uppföljningen av tidigare genomlysning kommer socialnämnden, utöver redan beslutade förflyttningar, att se över ytterligare möjliga förflyttningar för att optimera nämndens verksamhet.

I genomlysningen som nämnden genomförde 2024 presenterades även planerade åtgärder. I årets genomlysning har förvaltningen dock valt att avstå från att specificera sådana, då erfarenheten från förra året visar att åtgärder som kan genomföras omedelbart sällan har någon större påverkan eller är av politisk betydelse. Därför presenteras i årets genomlysning enbart de möjliga förflyttningar som anses relevanta att vidare undersöka och som på sikt kan leda till konkreta åtgärder. En uppföljning av arbetets utveckling kommer att redovisas i samband med nämndens årsbokslut 2025. Därtill kommer respektive möjlig förflyttning hanteras som enskilda ärenden eller i nämndens budget.

4.1. Möjliga förflyttningar som ska undersökas av socialförvaltningen

Område	Beskrivning	Möjlig effektivisering
Kostnadsintensiva hushåll inom ekonomiskt bistånd	Omfattar riktade handlingsplaner för hushåll med högst kostnader, samverkande arbete i komplexa ärenden samt tidigare bedömning av arbetsförmåga för att snabba på aktivering.	1,5 mnkr/år
Omorganisering	Ekonomiskt bistånd till nyanlända hanteras via enhet Stöd och försörjning, för minskad dubbeladministration och starkare fokus på självförsörjning.	300 tkr/år.
Externa placeringar	Anställa en placeringskoordinator med ansvar för att följa upp avtal, kostnader, samordna placeringar och säkerställa att insatser sker till rätt vårdnivå och till rätt pris. Rollen bidrar till ökad kostnadskontroll, bättre avtalsutnyttjande och strategisk styrning av placeringar.	1–1,75 mnkr/år

4.2. Möjliga förflyttningar som ska undersökas och som kräver kommunövergripande samordning

Område	Beskrivning	Möjlig effektivisering
Gränsöverskridande ärenden	Utreda former för samverkan mellan berörda förvaltningar i gränsöverskridande ärenden.	Åtgärden kan ha varierande effekter för de olika förvaltningarna men målsättningen är att minska externa köp och öka kvalitén för de enskilda.
Lokaler	I samband med aktivitetskravet kan ett ökat behov av lokaler för arbetsmarknadsåtgärder behövas.	300 tkr/år.

Utöver ovannämnda förflyttningar är de möjliga förflyttningar som identifierats desamma som i avsnitt 3.3 och kräver fortsatt kommunövergripande samordning för vidare analys och planering.